

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Олександр Петрович ВІХРОВ,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри правових дисциплін
Чернігівського національного педагогічного університету
імені Т. Г. Шевченка,
olex-vikhrov@ukr.net,

Ірина Олександрівна ВІХРОВА,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри комерційного і трудового права
Міжрегіональної Академії управління персоналом (м. Київ),
iryna_vikhrova@ukr.net

УДК 346.57

СПЕЦІАЛЬНИЙ РЕЖИМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА ТЕРИТОРІЯХ, РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Аналізується законодавство про спеціальний режим господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи. Відзначається, що вказаний режим не є однорідним, а включає чотири види, які розрізняються. Розглядаються господарсько-виробничі та організаційно-господарські відносини, що складаються при організації та здійсненні господарської діяльності в умовах цього спеціального режиму. Характеризуються суб'єкти господарювання та суб'єкти організаційно-господарських повноважень як учасники цих відносин. Виділяються суб'єкти господарювання, спеціально створені з метою ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС — ДСП ЧАЕС, ДСП "Чорнобильський спецкомбінат", ДСП УКБЗВ, ДСП "ЦППРВ". Пропонується надати статус казенних цим державним спеціалізованим підприємствам. Як суб'єкти організаційно-господарських повноважень характеризуються Державне агентство з управління зоною відчуження, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи громадських об'єднань.

Ключові слова: спеціальний режим господарювання, господарсько-виробничі відносини, організаційно-господарські відносини, суб'єкти господарювання, суб'єкти організаційно-господарських повноважень.

Спеціальний режим господарювання як інститут господарського права об'єднує правові норми, що визначають специфіку організації та здійснення господарської

діяльності на окремих територіях або в окремих галузях економіки. Розділ VIII “Спеціальні режими господарювання” Господарського кодексу України (далі — ГК України) до названих режимів відносить режими господарської діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах, у виключній (морській) економічній зоні України, на державному кордоні, в санітарно-захисних та інших охоронних зонах, на територіях і об’єктах, що особливо охороняються, на територіях пріоритетного розвитку, а також деякі інші види таких режимів, у тому числі на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи. Просте ознайомлення з наведеним легально визначеним переліком спеціальних режимів вказує на те, що дослідження особливостей правового регулювання господарської діяльності в умовах цих режимів має характер важливого наукового завдання, яке має безпосереднє практичне значення.

Повною мірою це стосується спеціального режиму господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи. Аварія на Чорнобильській атомній електростанції (далі — ЧАЕС) 26 квітня 1986 р. — найбільша в історії техногенна екологічна катастрофа планетарного масштабу, що порушила нормальну життєдіяльність і виробництво в багатьох регіонах, призвела до зниження виробництва електроенергії, завдала істотних збитків сільськогосподарським та промисловим об’єктам, лісовим масивам і водному господарству. Тягар наслідків Чорнобильської катастрофи ще впродовж багатьох років буде мати відчутний негативний вплив на економіку України. У зв’язку з цим, дослідження спеціального режиму господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, має надзвичайно актуальне значення.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років показує, що питання здійснення господарської діяльності у сфері ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС розглядаються в юридичній науці [1–5]. Проте особливості здійснення цієї діяльності в аспекті відповідних спеціальних режимів господарювання залишаються поза увагою дослідників.

Звідси *метою цієї статті* є характеристика спеціальних режимів господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, визначення спрямованості і змісту господарської діяльності на таких територіях, окреслення кола учасників господарських відносин, що складаються при організації та здійсненні цієї діяльності.

Під спеціальним режимом господарювання в юридичній науці розуміється правовий режим, який встановлює особливий порядок організації та здійснення господарської діяльності на певній території або у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарювання, передбаченого законодавством, і вводиться державою з метою забезпечення розумного поєднання публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб’єктів господарювання. Критеріями віднесення певного правового режиму господарювання до спеціального режиму визнаються:

- 1) наявність спеціального закону або іншого нормативно-правового акта;
- 2) встановлення спеціального дозвільного порядку;
- 3) законодавче закріплення обмежень та/або заохочень суб’єктів господарювання [6, с. 5].

Усім цим критеріям відповідає спеціальний режим господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Вказаний спеціальний режим встановлено з метою подолання негативних економічних наслідків аварії на ЧАЕС, проведення профілактичних заходів з обмеження впливу цієї аварії на здоров’я населення та радіаційний стан навколишнього природного середовища, економічної та соціальної реабілітації і розвитку постраждалих територій. Загальні засади цього спеціального режиму визначені у ст. 16 Конституції України, яка наголошує: забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов’язком

держави. Відповідно до ч. 3 ст. 413 ГК України додаткові вимоги щодо здійснення господарської діяльності та соціальних гарантій працівників на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, встановлюються законом.

Серед законів України, спрямованих на регулювання названої господарської діяльності, насамперед слід вказати Закон “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 27 лютого 1991 р. [7]. Цим Законом зазначену територію поділено на відповідні зони — зону відчуження, зону безумовного (обов’язкового) відселення, зону гарантованого добровільного відселення, зону посиленого радіоекологічного контролю, а також встановлено особливості здійснення господарської діяльності у цих зонах — відповідні спеціальні режими господарювання.

Так, у зонах відчуження та безумовного (обов’язкового) відселення, а це безпосередньо на ЧАЕС і прилеглий території, здійснюється діяльність, яка включає зняття з експлуатації ЧАЕС, перетворення об’єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему. Землі вказаних зон виводяться з господарського обороту, відмежовуються від суміжних територій і переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель. У цих зонах забороняється, зокрема, постійне проживання населення, перебування осіб, які не мають на це спеціального дозволу, залучення до роботи осіб без їх згоди. Без спеціального дозволу уповноважених органів забороняється, здійснення діяльності з метою одержання товарної продукції; вивезення за межі зон землі, глини, піску, торфу, деревини, заготівля і вивезення рослинних кормів, лікарських рослин, грибів, ягід та інших продуктів побічного лісокористування, за винятком зразків з науковою метою; винесення або вивезення із зон будівельних матеріалів і конструкцій, машин і устаткування тощо; ведення сільськогосподарської, лісогосподарської, виробничої та іншої діяльності, а також будівництво, у тому числі будівництво ядерних установок і об’єктів для поводження з радіоактивними відходами, які мають загальнодержавне значення.

У зоні гарантованого добровільного відселення забороняється, зокрема, будівництво нових, розширення діючих підприємств, безпосередньо не пов’язаних із забезпеченням радіоекологічного, соціального захисту населення, а також будь-яка діяльність, що погіршує радіоекологічну ситуацію. У зоні посиленого радіоекологічного контролю заборонено, зокрема, будівництво санаторіїв, дитячих таборів, баз і будинків відпочинку, а також будівництво нових підприємств, які шкідливо впливають на здоров’я населення і навколишнє середовище. Забороняється будь-яка діяльність, що погіршує радіоекологічну ситуацію, забороняється природокористування, яке не відповідає вимогам норм радіаційної безпеки, внесення пестицидів, гербіцидів, отрутохімікатів без спеціальних дозволів відповідних органів. З метою зниження ризику захворюваності населення та зменшення доз радіоактивного опромінення у вказаних зонах державою гарантується перепрофілювання виробництв на випуск екологічно чистої продукції, забезпечення населення в необхідній кількості та асортименті медичними препаратами, питною водою, чистими продуктами харчування, у тому числі з радіопротекторними властивостями. Гарантується суцільна газифікація населених пунктів, будівництво доріг з твердим покриттям тощо. Загалом, господарська діяльність у вказаних зонах полягає у виробництві продукції, товарів, виконанні робіт, наданні послуг з урахуванням зазначених та інших обмежень, обумовлених особливостями правового режиму цих зон, і переважною мірою спрямована на створення умов для економічної реабілітації та розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення.

Таким чином, як впливає із Закону “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи”, спеціальний режим господарювання на зазначеній території не є єдиним, однорідним, а включає чотири види режимів, які хоча й об’єднані єдиною назвою, єдиними за характером підставами введення, проте істотно розрізняються між собою особливим порядком організації та здійснення господарської діяльності. Це знайшло відображення також в інших законодавчих актах.

Так, щодо господарської діяльності у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення (безпосередньо на ЧАЕС і прилеглий території) її загальна спрямованість, характер і зміст, особливості здійснення сформульовані у Законі “Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблоку цієї АЕС на екологічно безпечну систему” від 11 грудня 1998 р. [8]. Загалом, це здійснення заходів із запобігання винесенню радіонуклідів за межі вказаних зон і радіоактивному забрудненню навколишнього середовища, подолання негативного екологічного впливу цих зон на суміжні території. Законом передбачено, що роботи, визначені у ньому, повинні здійснюватися згідно із затвердженою в установленому порядку відповідною загальнодержавною програмою. Одним із завдань щодо перетворення об'єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему є вилучення з нього матеріалів, які містять ядерне паливо, та радіоактивних відходів. До вилучення вказаних матеріалів та відходів забезпечується переведення їх у контрольований стан.

Фінансування робіт, визначених названим Законом, здійснюється за рахунок Державного бюджету України, міжнародної технічної допомоги, добровільних внесків юридичних і фізичних осіб, а також інших джерел, які не заборонені законом. До останніх, зокрема, належать кошти місцевих бюджетів, а також кошти міжнародної благодійної та гуманітарної допомоги [3, с. 163]. Усі кошти зараховуються на окремий рахунок; розпорядника цих коштів визначає Кабінет Міністрів України, якщо інше не передбачено чинними міжнародними угодами. Міжнародна технічна допомога, яка надається на безоплатній і безповоротній основі для перетворення об'єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему, підлягає особливому режиму оподаткування згідно із законодавством, державній реєстрації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів, і може використовуватися лише за цільовим призначенням. Законом встановлено податкові та митні пільги для видів діяльності, визначених у ньому, а також адміністративно-господарські санкції, що застосовуються до суб'єктів господарювання, які необґрунтовано використовують ці пільги.

Основні напрями господарської діяльності із зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему, джерела та орієнтовні обсяги її фінансування, організаційні та технічні завдання конкретно визначені Загальнодержавною програмою зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему, затвердженою Законом України від 15 січня 2009 р. [9]. Згідно з цією Програмою до об'єктів, що підлягають зняттю з експлуатації, належать розташовані на промисловому майданчику ЧАЕС ядерні установки та об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами. У цілому завершення зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему потребує близько 100 років. Проведення цієї діяльності передбачається за окремими етапами. Остаточне закриття та консервація реакторних установок, витримка їх протягом періоду, під час якого повинно відбутися природне зниження радіоактивного випромінювання до прийняттого рівня, демонтаж реакторних установок мають остаточний строк завершення орієнтовно до 2065 року. Здійснення заходів, передбачених вказаною Програмою, забезпечення виконання цих заходів матеріальними ресурсами юридично оформлюється контрактами (договорами), які укладаються розпорядниками бюджетних коштів з виконавцями робіт, постачальниками продукції, товарів, послуг.

Більша частина робіт виконується в рамках проектів міжнародної технічної допомоги, розпорядниками коштів яких виступають міжнародні фінансові організації, включаючи Європейський банк реконструкції та розвитку (далі — ЄБРР). Міжнародна технічна допомога з питань подолання наслідків аварії на ЧАЕС як один з видів неприбуткової міжнародної економічної діяльності стала важливою складовою частиною міжнародного економічного співробітництва України і досягає значних обсягів фінансування (близько 1,5 млрд. доларів, більше 50 проектів) [4, с. 303].

Серед найбільш важливих проектів слід виділити такі:

(1) План здійснення заходів на об'єкті "Укриття", який виконується згідно з Рамковою угодою між Україною та ЄБРР щодо діяльності Чорнобильського фонду "Укриття" в Україні від 20 листопада 1997 р., ратифікованою Законом України від 4 лютого 1998 р.;

(2) Проект підвищення безпеки ЧАЕС, який виконується згідно з Угодою про Грант (Проект ядерної безпеки Чорнобильської АЕС) між ЄБРР як Розпорядником коштів, наданих згідно з Грантом з Рахунку ядерної безпеки, Урядом України та Чорнобильською АЕС від 12 листопада 1996 р., ратифікованою Законом України від 18 березня 1997 р.

Виконання робіт, процедури планування, звітності, проектування, експертизи, погодження та затвердження проектів будівництва й отримання відповідних дозволів під час виконання програми міжнародної технічної допомоги здійснюються відповідно до Порядку виконання Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31 березня 2003 р. [10], та іншого законодавства.

У процесі організації та здійснення господарської діяльності в умовах спеціального режиму господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, складаються господарські відносини між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками вказаних відносин, насамперед суб'єктами організаційно-господарських повноважень. Ці відносини кваліфікуються згідно зі ст. 3 ГК України, зокрема, таким чином: по-перше, господарсько-виробничі відносини, які переважно мають майновий характер і складаються між самими суб'єктами господарювання при безпосередньому здійсненні господарської діяльності на названих територіях; по-друге, організаційно-господарські відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю на цих територіях. Усі ці відносини регулюються нормами ГК України, названих та інших актів господарського законодавства.

Суб'єкти господарювання, які здійснюють господарську діяльність в умовах вказаного спеціального режиму, в залежності від мети, змісту цієї діяльності та характеру господарської компетенції, можуть бути поділені на дві групи:

1) ті, що здійснюють господарську діяльність загального характеру, у тому числі і для потреб ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС;

2) ті, що спеціально створені для ліквідації вказаних наслідків. Друга група суб'єктів заслуговує окремої уваги.

Особливе місце серед суб'єктів цієї групи займає Державне спеціалізоване підприємство (далі — ДСП) "Чорнобильська АЕС". Основними завданнями ДСП ЧАЕС визначено безпечне зняття з експлуатації енергоблоків ЧАЕС та інших атомних електростанцій, перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, забезпечення поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом ЧАЕС тощо. Діяльність ДСП ЧАЕС фінансується за рахунок бюджетних коштів, міжнародної технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законом. ДСП ЧАЕС виступає замовником реалізації проектів будівництва об'єктів відповідної інфраструктури — сховища відпрацьованого ядерного палива, заводу з переробки рідких радіоактивних відходів, промислового комплексу для поводження з твердими радіоактивними відходами, а також замовником реалізації Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття", у тому числі проектування, будівництва та введення в експлуатацію нового безпечного конфайнмента — захисної споруди, що включає в себе комплекс відповідного технологічного обладнання на цьому об'єкті.

Крім ДСП ЧАЕС, до суб'єктів господарювання, які спеціально створені з метою ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, належать й інші державні спеціалізовані підприємства: ДСП "Чорнобильський спецкомбінат", ДСП з управління капіталним

будівництвом у зоні відчуження (ДСП “УКБЗВ”) та ДСП “Централізоване підприємство з поводження з радіоактивними відходами” (ДСП “ЦППРВ”).

Слід відзначити, що вказані суб’єкти господарювання, як випливає з назви кожного з них, є державними унітарними комерційними підприємствами. Проте визначення цих підприємств як комерційних є таким, що не відповідає їхньому реальному правовому статусу. Сфера діяльності, завдання, що перед ними ставляться, виконувані функції, особливості фінансування (головним чином, за рахунок бюджетних коштів) та здійснення ними господарської діяльності (відповідно до виробничих завдань уповноважених органів, переважно на некомерційних, непідприємницьких засадах, без мети одержання прибутку) дають підстави для висновку про наявність у названих підприємств ознак казенних згідно зі ст.ст. 76, 77 ГК України. Враховуючи сказане, правильніше було б надати вказаним підприємствам статус казенних, що відповідало б дійсному їхньому правовому статусу та дозволило б адекватно вирішувати й питання відповідальності цих підприємств на визначених ГК засадах.

Крім того, згідно із згадуваною Загальнодержавною програмою від 15 січня 2009 р. на промисловому майданчику ДСП ЧАЕС у зоні відчуження в рамках проектів міжнародної технічної допомоги виконуються роботи за участю іноземних суб’єктів господарювання. Так, за контрактом на проектування, будівництво та введення в експлуатацію нового безпечного конфайнмента роботи веде Спільне підприємство “Novarka” (Франція) та його субпідрядник PAR/EDERER (США), за контрактом завершення будівництва сухого сховища відпрацьованого ядерного палива — компанія Holtec International (США), консультантом групи управління проектами підвищення безпеки виступає компанія AMEC Nuclear International (Велика Британія).

Щодо організаційно-господарських відносин в умовах спеціального режиму господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, їх учасниками є, з однієї сторони, суб’єкти господарювання обох названих вище груп, з другої — суб’єкти організаційно-господарських повноважень у процесі управління тут господарською діяльністю. Поняття суб’єкта організаційно-господарських повноважень, який згідно зі ст. 3 ГК України обов’язково є однією зі сторін названих відносин, включає наділені господарською компетенцією щодо суб’єктів господарювання органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також громадян, громадські об’єднання та організації, їх органи, інші недержавні структури, які є засновниками суб’єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності [11, с. 119].

Серед суб’єктів організаційно-господарських повноважень в умовах вказаного спеціального режиму насамперед слід назвати спеціально створене Указом Президента України Державне агентство з управління зоною відчуження (далі — ДАЗВ) — центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів через Міністра екології та природних ресурсів. ДАЗВ згідно з Положенням про нього [12] здійснює реалізацію державної політики та внесення пропозицій щодо її формування у сферах управління зоною відчуження і зоною безумовного (обов’язкового) відселення та забезпечення бар’єрної функції зони відчуження; поводження з радіоактивними відходами на стадії їх довгострокового зберігання і захоронення, з відпрацьованим ядерним паливом та джерелами іонізуючого випромінювання; реабілітації радіаційно забруднених територій; ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи; зняття з експлуатації ЧАЕС та перетворення об’єкта “Укриття” на екологічно безпечну систему. Як суб’єкт організаційно-господарських повноважень, ДАЗВ здійснює регулятивні, організаційні, координаційні та контрольні функції у вказаних зонах, у тому числі здійснює управління об’єктами державної власності, що належать до сфери його управління: приймає рішення про створення, реорганізацію і ліквідацію підприємств та організацій державної власності, затверджує їх статuti (положення) та здійснює контроль за дотриманням цих статутів (положень), здійснює управління підпорядкованими підприємствами, затверджує їх фінансові та інвестиційні плани і здійснює контроль за виконанням планів тощо.

Суб'єктами організаційно-господарських повноважень є й місцеві державні адміністрації та їх відповідні структурні підрозділи, органи місцевого самоврядування. Як свідчать результати наукових досліджень, діяльність цих органів в умовах спеціального режиму господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, відіграє значну роль [13, с. 13]. Певне місце серед зазначених суб'єктів займають органи громадських об'єднань, які здійснюють організаційно-господарські повноваження щодо підприємств, створених ними для виконання статутних завдань [14, с. 70].

Підводячи підсумок, слід відзначити, що встановлення спеціальних режимів господарювання на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, сприяє перетворенню об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, створенню умов для економічної й іншої реабілітації і розвитку вказаних територій. Адекватне правове регулювання господарських відносин, що складаються при організації та здійсненні господарської діяльності в умовах цих режимів, повинно забезпечити якнайшвидше та ефективно подолання наслідків аварії на ЧАЕС. Подальше дослідження правового регулювання вказаних відносин, на наше переконання, має бути спрямовано на більш глибоке з'ясування їх особливостей з метою використання отриманих результатів у нормотворчій та практичній діяльності.

Список використаних джерел

1. *Опришко, В. Ф.* Система законодавства з питань подолання наслідків Чорнобильської катастрофи [Текст] / В. Ф. Опришко // Правове регулювання економіки. — Вип. 10. — К. : КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2010. — С. 3–17.
2. *Величко, А.* Господарське використання радіаційно забруднених земель [Текст] / А. Величко // Підприємництво, господарство і право. — 2010. — № 4. — С. 61–63.
3. *Омельченко, А.* Організаційно-правові засади надання Україні міжнародної фінансово-економічної допомоги для подолання наслідків аварії на Чорнобильській АЕС [Текст] / А. Омельченко // Підприємництво, господарство і право. — 2011. — № 6. — С. 160–163.
4. *Ратушний, С. М.* Міжнародна технічна допомога в подоланні наслідків Чорнобильської аварії: правові аспекти [Текст] / С. М. Ратушний // Правове регулювання економіки. — Вип. 10. — К. : КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2010. — С. 299–312.
5. *Віхрова, І. О.* Господарсько-правова відповідальність у сфері ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04 "Господарське право, господарсько-процесуальне право" / І. О. Віхрова. — К., 2013. — 18 с.
6. *Зельдіна, О. Р.* Теоретичні аспекти спеціального режиму господарювання [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : спец. 12.00.04 "Господарське право, господарсько-процесуальне право" / О. Р. Зельдіна. — Донецьк, 2007. — 34 с.
7. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 27.02.1991 р. № 791а-ХІІ [Текст] // ВВР УРСР. — 1991. — № 16. — Ст. 198.
8. Про загальні засади подальшої експлуатації і зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення зруйнованого четвертого енергоблока цієї АЕС на екологічно безпечну систему : Закон України від 11.12.1998 р. № 309-ХІV [Текст] // ВВР. — 1999. — № 4. — Ст. 33.
9. Про Загальнодержавну програму зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему : Закон України від 15.01.2009 р. № 886-VI [Текст] // ВВР. — 2009. — № 24. — Ст. 300.
10. Про затвердження Порядку виконання Плану здійснення заходів на об'єкті "Укриття" : постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.2003 р. № 421 [Текст] // ОВУ. — 2003. — № 14. — Ст. 620.
11. *Віхров, О. П.* Організаційно-господарські правовідносини [Текст] : монограф. / О. П. Віхров. — К. : Слово, 2008. — 512 с.
12. Положення про Державне агентство України з управління зоною відчуження : затв. Указом Президента України від 06.04.2011 р. № 393/2011 [Текст] // ОВУ. — 2011. — № 29. — Ст. 1230.

13. *Войтенко, А. Б.* Місцеве самоврядування як фактор регулювання соціально-економічного розвитку постраждалих районів від аварії на ЧАЕС [Текст] : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 “Місцеве самоврядування” / А. Б. Войтенко. — К., 2005. — 18 с.
14. *Кутиркін, А.* Співробітництво органів державного управління, що працюють у чорнобильській сфері, з громадськими організаціями [Текст] / А. Кутиркін // Юридична Україна. — 2011. — № 11. — С. 67–72.

*Рекомендовано до друку кафедрою правових дисциплін
Інституту історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка
(протокол № 4 від 14 листопада 2014 року)*

Надійшла до редакції 01.12.2014

Вихров А. П., Вихрова И. А. Специальный режим хозяйствования на территориях, радиоактивно загрязненных вследствие Чернобыльской катастрофы

Анализируется законодательство о специальном режиме хозяйствования на территориях, радиоактивно загрязненных вследствие Чернобыльской катастрофы. Отмечается, что указанный режим не является однородным, а включает четыре вида, которые различаются. Рассматриваются хозяйственно-производственные и организационно-хозяйственные отношения, складывающиеся при организации и осуществлении хозяйственной деятельности в условиях этого специального режима. Характеризуются субъекты хозяйствования и субъекты организационно-хозяйственных полномочий как участники этих отношений. Выделяются субъекты хозяйствования, специально созданные в целях ликвидации последствий аварии на ЧАЭС — ГСП ЧАЭС, ГСП “Чернобыльский спецкомбинат”, ДСП УКБЗВ, ДСП “ЦППРВ”. Предлагается предоставить статус казенных этим государственным специализированным предприятиям. Как субъекты организационно-хозяйственных полномочий характеризуются Государственное агентство по управлению зоной отчуждения, местные государственные администрации, органы местного самоуправления, органы общественных объединений.

***Ключевые слова:** специальный режим хозяйствования, хозяйственно-производственные отношения, организационно-хозяйственные отношения, субъекты хозяйствования, субъекты организационно-хозяйственных полномочий.*

Vikhrov, O. P.; Vikhrova, I. O. Special Economic Regime in Areas Contaminated by Radiation from the Chernobyl Disaster

Analyzed legislation on special economic regime in areas contaminated by radiation from the Chernobyl disaster. It is noted that the said regime is not homogeneous and includes four types that differ. Considered the economic and production, organizational and economic relationships that develop in the organization and implementation of economic activities in this special mode. Business entities and subjects of organizational and economic powers as members of these relations are characterized. Selected subjects of business entities specifically designed to eliminate the consequences of the Chernobyl accident — SSE ChNPS, SSE “Chernobyl Specialized Integrated plant”, UKBZV SSE, SSE “CPPRV”. It is suggested to give the status of treasury to these state specialized enterprises. As subjects of organizational and economic powers are characterized the State Agency for Management Exclusion Zone, local state administrations, organs of local self-government, organs of public associations.

***Keywords:** special economic regime, economic and production relations, organizational and economic relations, business entities, subjects of organizational and economic powers.*

